

116. Enese határa

(Győr-Moson-Sopron megye) R, B, A, Kö

Szabadság út 72.: Az M85 sz. főút Enesét elkerülő szakaszának 10+500–10+700 km-szelvényére eső 4. sz. lelőhelyen a megyei múzeum munkatársai végeztek leletmentést és terepbejárásokat. A lelőhely egy É-D irányú dombháton helyezkedik el. Az utóbbi évek során különböző korszakokhoz (őskor, népvándorlás kor, középkor) tartozó leletgyűjtéseket bolygattak meg.

A feltárássra kijelölt rész e nagy kiterjedésű lelőhely É-i széle volt, amely lefelé hajolva beleolvad a ma is nedves talajú, ártéri erdővel tarkított lapályba. A gépi földmunka során 1092 m²-en előbb a 20–50 cm humuszt távolították el. Kevés, mindössze 17 régészeti jelenséget lokalizálhattunk, melyekből kettő természetes eredetűnek bizonyult, kettő pedig – betöltése alapján – recens. Az objektumok közül 5 gödör, 1 árok, 9 cölöplyuk volt. Datálásra alkalmas objektumot egyet találtunk, ebben apró középkori kerámiát leltünk.

Pippani-dűlő: A 85. sz. főút Enesét elkerülő szakaszának 11+500–11+600 km-szelvénye közé eső 3. sz. lelőhelyen 2008-ban 6769 m²-t tártunk fel. Az előkerült 292 régészeti jelenség java (mintegy 240) cölöplyuk és gödör volt, datálásuk az esetek legnagyobb részében leletanyag hiányában bizonytalan. A leletanyaggal rendelkezők viszont – kevés kivétellel – a kora rézkortól a kora bronzkor végéig tartó időszakra datálhatók.

Néhány épületre csak cölöplyukosorok utaltak, de szerencsénkre megtaláltuk a rézkori, más hasonló leletek alapján Kr. e. 4500–3800 közötti periódusban létesült, település 5 nagyméretű (16–18×7 m), alapárkos házát is. A viszonylag jól kivehető árkokban kisebb-nagyobb cölöpök alkották a falak vázát, az adatok alapján az épületek, illetve a település szerkezetének e részlete is rekonstruálható. A gödrök közül külön figyelmet érdemelnek azok, amelyek e házak falát metszik: az egyik késő rézkori, a másik pedig kora bronzkori. Ez utóbbiból került elő az ásatás egyedüli bronzlelete, egy kitűnő állapotban lévő rövid bronztőr pengéje. A házak mellett egy kemencebokrot, egy kutat valamint több árkot is feltártunk.

Az őskor utáni megtelepedést egy bolygatott kora avar kori sír és a felszínen, a humuszoskor, továbbá néhány gödörből, árokból előkerült kisebb mennyiségű középkori (13–14. sz.) kerámiatöredék jelzi.

ANTONI JUDIT

117. Ete, „Ácsi úti szőlők alja”

(Komárom-Esztergom megye) I

2008. június 16-án értesítették a múzeumot, hogy az „Ácsi úti szőlők alja” nevű földúton az eső egy csontvázat mosott ki a föld alól. A helyszínen azt lehetett megállapítani, hogy a hétvégi esők elmosták egy földút egy szakaszának É-i részét és így a D-i rész szélén, az út felszínétől mintegy 20 cm-re alkarcsontok és medencecsont részlete vált láthatóvá. A csontokra ráástunk és

egy melléklet nélküli, csaknem teljesen ép csontvázat bontottunk ki. A sír tájolása Ny–K.

PETÉNYI SÁNDOR

118. Érd, Simonpuszta

(Pest megye) U, B, Rő, Kö

A részletes tanulmányt lásd a kötet 43. oldalán!

ORAVECZ HARGITA – MRÁV ZSOLT

119. Érpatak, Köztemető (ravatalozó)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ú

2008. szeptember 1–2-án a fent nevezett területen a polgármester kérésére hitelesítő ásatást végeztünk. Ennek előzménye a következő: a temetőben álló ravatalozó építések (1985 körül) az építési vállalkozó sírokat talált, melyeket keresztben vágta el az alapfalak. Ennek során az egyik sírból állítólag lókoponya került elő. A leleteket, illetve a lelőhelyet annak idején nem jelentették be. 2008 júliusában Istvánovits Eszterrel megkerestük a még élő vállalkozót, akinek elbeszélése szerint az É-D-i tájolású épület alapozásakor, mind a K-i, mind a Ny-i, sőt egy helyen az É-i oldalon is kerültek elő sírok. Ezeket kibontotta, de leletanyagot nem talált bennük. Az egyik sírban azonban valóban talált egy lókoponyát(?). Az épület É-i részén lévő szennyvízgödör ásásakor pedig talált egy régi koporsót, amelyben emberi haj került elő. Becslése szerint, mintegy 8–10 sír kerülhetett így elő.

A ravatalozó egy kb. 20×10 m alapterületű téglalap alakú épület, amely az Újfehértóról Érpatakra vezető út bal oldalán található, a falu elején. Itt egy mesterségesen kialakított horpadásban épült fel az épület. Az ásatást az épület Ny-i alapfalának É-i és D-i meghosszabbításában kialakított 8×2 m, illetve 7×2 m-es szelvényben kezdtük el. Ennek során az É-i szelvényünkben 8, a déliben 4 újkori sír került elő.

JAKAB ATTILA

120. Felsőnyárád határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B, N

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Múzeumi Igazgatóság 2008. december 10-én helyszíni szemlét végzett a település több pontján.

Kelecsényi úton felüli-dűlő: Az Újteleptől É-ra 250 m-re a műút Ny-i oldalán újabb bronzkori és népvándorlás kori felszíni leleteket gyűjthettünk. A lelőhely kiterjedése nem tisztázott, pontszerűen határoztuk meg. Elképzelhetőnek tartjuk, hogy a két lelőhely esetében egy nagy lelőhely részleteiről van szó. A terület a Csörgős-patak felé kiemelkedő, kedvező adottságú helyszín, a meredekebb hegyoldalak lábánál.

Újtelep: A belterület beépített területén, nagyon intenzív felszíni leletsűrűsödést tapasztaltunk, nagyszámú bronzkori és népvándorlás kori felszíni leletet lehetett

gyűjteni a házak mögötti kertekben. A lelőhely pontos kiterjedése nem volt megállapítható a beépítettség miatt, de a domborzati adottság alapján feltehetőleg a teljes Újtelep alatt továbbterjed.

SZÖRÉNYI GÁBOR ANDRÁS

121. Felsőpáhok, Vida-gödör-dűlő III.

(Zala megye) R, Á

2008. november 13–26. között megelőző feltárást végeztünk a lelőhelyen, amit a 76. sz. főút Hévíz–Alsópáhok elkerülő út építése tett szükségessé. A tervezett út nyomvonala a lelőhely középső részét érintette.

Felsőpáhok belterületétől ÉÉK-re, a Páhoki-patakra meredeken lejtő domb tetején, és részben K-i lejtőjén, 2005 tavaszán P. Barna Judit egy K–Ny-i hossz tengelyű, 370×330 m nagyságú lelőhelyet lokalizált, késő bronzkori, római kori és késő középkori leletekkel.

Az átkutatott felületen, annak K-i részén 12 objektum (gödrök és egy kemence) került elő, melyek a rézkor és az Árpád-kor leletanyagát (edénytöredékek, kőszek) tartalmazták. A korábbi mezőgazdasági munkákkal erősen bolygatott területen sokszor az objektumoknak csak az alját sikerült megfogni. A legépebben megmaradt objektum az Árpád-kori kemence. A leletek közül kiemelkedik egy őskori kőbalta.

A lelőhely útépítéssel veszélyeztetett részét teljesen feltártuk.

Munkatársak: Fullár Zoltán, Mészáros Melinda, Straub Péter régészek, Császár Renáta technikus. A geodéziai felmérést a Geodéziai és Geofizikai Szolgáltató Kft. végezte.

EKE ISTVÁN

122. Gadács, Kódé

(Somogy megye) Kö

1979-ben Bárdos Edith Gadácson lakossági bejelentés nyomán középkori templomot figyelt meg. A leírás alapján 2008. február 22-én sikerült újra azonosítanom a középkori templomot a mai falutól Ny-ra, helyét kb. 20×15 m-es területen kő- és téglatörmelék jelezte.

K. NÉMETH ANDRÁS

123. Galgagyörk, Csonkás-hegy

(Pest megye) Pa, U

2008. augusztus 18. és szeptember 5. között hitelesítő ásatást végeztünk a hegyen. A Galga-völgyére kifutó rövid völgy felett, mintegy 100 m relatív magasságban fekvő enyhe lejtésű gerincen 25 m²-en tártuk fel a középső paleolitikus kultúrréteget. A helyi hidrokvarcitból és andezitből, illetve import üveges kvarcporfirból és obszidiánból készült szilánkokat és eszközöket egy halványszürke, eltemetett talaj felső részében, illetve az erre települt löszszerű üledék alján tártuk fel. Az 1,6 m mélységig mélyített talajszelvény tanúsága szerint a

talajból krioturbációra utaló fagyékek nyúlnak a fekvő homokos löszbe. A mintegy 300 darabos leletegyüttes a felszíni leletanyaggal együtt a sajóbábonyi jellegű iparba sorolható. A kultúrréteget egy helyen őskori gödör vágta át, melynek az árokba eső részében egy (újkőkori?) peremtöredéket és két, nem patinásodott hidrokvarcit szilánkot találtunk.

Munkatársak: Tóth Zsuzsanna és Zandler Krisztián régészek, Bradák Balázs geomorfológus.

MARKÓ ANDRÁS

124. Gölle, Mersi-rét

(Somogy megye) Kö

Az Attala-Inámi-víz Ny-i felén a templommal is rendelkező Merse falura utaló helynevek találhatóak, ezért 2008. február végén terepbejárást végeztünk a Mersi-hegy nevű szőlőhegyen és az É-i lábánál fekvő Mersi-réten. A szőlőhegyről a Mersi-rétre vezető, É–D irányú dűlőút középkori templom szétszántott nyomain fut keresztül, az út két oldalán a szántásban tégl- és kőtöredék, habarcstörmelék volt látható kb. 20×20 m nagyságú területen. Közvetlen környezetében, főleg az úttól K-re, összetartozó emberi vázakat figyeltünk meg. A település a felszíni nyomok alapján K felé, a patak irányában kereshető.

K. NÉMETH ANDRÁS – SZABÓ MÁTÉ

125. Gölle, Mersi-szőlőtől Ny-ra

(Somogy megye) Ő, Ró, Á

2008. május 13-án helyszíni szemlét tartottunk, miután Bodó Imre, a Dombóvári Fekete István Helytörténeti Gyűjtemény vezetője, római téglák, embercsontok (esetleges temetkezések) előkerüléséről értesítette a kaposvári múzeumot. A földútban és annak kis körzetében római tégladarabok, mészkőtöredékek mellett Árpád-kori kerámiatöredékeket találtunk. Bejártuk a környéket is és nagy kiterjedésű Árpád-kori települést és templom körüli temetőt találtunk, az É-i részen kevés őskori kerámiatöredéket is. A lelőhely a D-i részen, a szőlők területére is átterjedhet, ezt bejárni nem volt érdemes. Bodó Imre véleménye szerint nem az egykori Mersi falu templomát találtuk meg, hanem egy másikat. A római kori téglák és kövek, véleménye szerint, a közeli Dombóvár-kapospulai erőd területéről származhatnak. Munkatársak: Molnár István régész, Gál Zoltán adattáros és Nyári Zsolt rajzoló.

NÉMETH PÉTER GERGELY

126. Gősfá, Csöngeti-patak Nyugat

(Zala megye) R

Gősfától ÉK-re, a Csöngeti-pataktól Ny-ra elterülő dombhát D-i végén, a Szombathely–Hévíz 400 kV-os távvezeték beruházáshoz kapcsolódóan, 2008. október 20-án feltártuk két – az előkerült kerámia és pattintott